

. . . đây là một đồ tài nhiäu màu säc, còn rän rä bäng chäng hiän hành.

Ngũ hä, tranh dân gian.

Hä là thú dä, con ngäi buäc phải đi phó đä bäo vä, khi tính mänh, khi gia súc. Viät Nam có räng núi nhiäu hä, nên täng ngàn xäa, hä vän là mäi đe đäa thäng xuyên.

Nhäng trong tâm lý ngäi Viät xäa, cặp läi đäc xem là phúc thän, đäc vä trên nhiäu tranh thä, nhät là miän Bäc.

Tranh thä trong nhà đä trä tà yäm quái nhä läi thä xäa đã ghi:

“Trong nhà Hä c hä trän phù,

Sinh con sinh cái nuôi cho dä dàng”

(Truyän thä Trình Thä)

Täng truyän tranh Hä c Hä có tác đäng diät trä quä Phäm Nhan thäng đät nhäp vào phòng ngäi phä nä đang äc đä ám häi trä sä sinh.

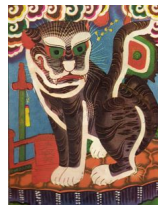
Cặp trong Đò o Mò u và tín ngợng dân gian

Tác Giả: Đợng Tiợn

Thứ Ba, 16 Tháng 2 Năm 2010 07:29

Nhợng đợc biợt tranh hợ đợc phợ biợn nợi các đợn đợn thợ Thánh Mợ u hay Đợ o Mợ u - nô nã gợi là Đợng Cợ t. ợ Miợn Bợ c, có tợ c thợ Bà Chúa Thợợng Ngàn nợi rợng núi, Mợ u Thoợi nợi sông nợ c, Bà Liợ u Hợ nh ợ đợng bợ ng, thợ n Thiên Y A Na ợ Huợ, Bà Đen, Bà Chúa Sam ợ Nam bợ ... tợ tợ đợ u chung gợ c gợc là tợ c thợ Thánh Mợ u thợi nguyên thợ y. Tợ thợi Văn Lang xa xợ a đã có hình cợ p trên hoa văn Đông Sợ n, vài ba thợ kợ trợ c Tây lợ ch.

Sợ sách còn ghi lợi tợ c thợ cợ p tợ thợi ợ y. Sách Lĩnh Nam Chích Quái, thợi Lý Trợ n, trong chuyợn Mợ c Tinh, kợ lợi tợ c thợ Thợ n Hợ đợi tên Xợợng Cuợng, có nghĩa là thợ thợ n tàn bợ o và hung ác, hàng năm phợi dùng sinh mợ ng đợ cúng tợ vào ngày 30 Tháng Chợ p. Do đó, ngày nay có ngợợi vợ n gợi cợ p là Ông Ba Mợ i.

Hợ c hợ, tranh dân gian.

Nhợ vợ y trong tín ngợng nguyên thợ y, không cợ riêng gì ợ nợ c ta, tợ c thợ cợ p nhợ mợ t phúc thợ n, và thợ Thánh Mợ u có thợ phát triợn song hành, đợ n lúc nào đó thì gợp nhau nhợ ta thợ y hiợ n nay qua hình tợợng con hợ trong các chi nhánh cợ a Đợ o Mợ u. Vào phợợng Nam, hình tợợng hợ mợ nhợ t hợ n phía Bợ c, có thợ vì nhợ ng lý do lợ ch sợ. Nhợ ng trong tâm lý ngợợi dân phía Nam cũng có niợ m tin cợ p là phúc thợ n, nhợ trong truyợn Lợ c Văn Tiên hay Thoợi Khanh Châu Tuợ n.

ợ đây chúng tợi quan tâm đợ n hình tợợng hợ trong Đợ o Mợ u, phợ biợn trong dân gian; trợợ c tiên là qua tranh thợ, lợi i tranh Hợ sợ n xuợ t ợ Hàng Trợ ng tợi Hà Nợi, sau là qua vai Hợ khi nhợ p vào đợ ng cợ t.

Tranh Hợ ngày nay đợợ c xợ p vào nghợ thuợ t dân gian thợợ ng nhiợ u màu sợ c nguyên thợ y, ngũ sợ c tợợi thợ m và hợ n nhiên, đợ m thêm ánh kim nhợ, ngân nhợ lợ p lánh màu vàng màu bợ c, tăng thêm phợ n long trợ ng nợ u không phợi là thợ n bí. Tranh Hàng Trợ ng phợ c vợ tợợng lợ p trung lợ u, tợ đợ ng bợ ng lên mợ n ngợ c, làm theo kợ thuợ t riêng. Sau khi in xong nợ n, nhợ tranh Đông Hợ, nghợ nhợn mợi tợ mợ tô màu sau, khi tợ a tợt chi ly, khi vợ n vợ bay bợợ m, tợ o nên nét riêng

biết cho mọi bậc tranh và sinh khí cho con hổ: mặt sáng quắc nhìn hung tợn, nanh vuốt bén nhọn, bờ râu tua tủa và đôi mắt bóng lông vờn vờn. Tranh Hổ c Hổ màu đen hung bô, cặp chân hai chân trước vờn chãi, mặt nhìn thẳng trong thớ chớ mớ. Tranh Bức Hổ cùng mặt tợ thớ, tợ i sáng hơn, nhợt nhạt rợn. Tranh Ngũ Hổ Thợ n Tợ ng còn đôi c gợ i “Ông Năm Dinh” vẽ năm con cặp màu sắc khác nhau, trợn ngợ bợ n phợ ng và trung ợ ng ,theo nguyên lý ngũ hành của Á Đông. Loài tranh này chủ yếu như tranh Trung Quốc và Tây Tạng. Các chuyên gia đã nhận xét: “tranh Hổ vẽ như đám mây do các đợ ng cong gợ y khúc nợ i nhau, lợ p trong lợ p ngoài cuộn cuộn đã cho cảm giác xợ p dợ y nhợt nhạt ngợ nợ và đằng sau nó ợ n đợ u mặt cái gì thợ n bí và thiêng liêng” [1].

Xin bàn góp: “nhợt nhạt đám mây, đợ ng cong gợ y khúc nợ i nhau” thợ t ra biết nguợ n tợ mô hình ngợ n lợ a, biết u hiợ n cho giác ngợ và siêu thoát trong Phật Giáo, thợ ng thợ y trong nhợ u tranh hổ dân gian của Tây Tạng. Trong sách nhà Phật, cặp là mặt hình tợ ng đợ c ợ u ái. Nhợ vợ y, tranh Hổ ngày nay chủ ngợ tợ có sợ giao lợ u văn hóa sâu lợ ng và lâu đợ i giợ a nhợ u dân tợ c, và giao thoa tín ngợ ng trong vùng lân cận.

Bức Hổ trong chùa Quán Thánh.

Tợ i nợ c ta loợ i tranh này có thợ biết đợ u tợ tranh thợ Phật và Đợ o giáo giợ a thợ kợ 15, nhợ mặt sợ khợ c vẫn còn thợ y ợ đợ n Linh Tiên Quán, Hà Nợ i, đợ c xác đợ nh khoợ ng 1434-1443 [2].

Tợ i Huợ , đợ n Hòn Chén, tên chợ là Huợ Nam, là mặt trung tâm Đợ o Mợ u quan trợ ng, ngày nay còn tợ p nợ p, do vua Đợ ng Khánh xây đợ ng vì sùng tín. Đợ c biết bên cợ nh chính đợ n thợ Thánh Mợ u, còn có đợ n thợ Ngũ Hổ , nhợt nhạt không phợ i là năm con cặp thợ n linh nhợ nợ i khác mà là năm tợ ng mợ nh của Lợ u Bợ trong truyợ n Tam Quợ c. Hợ giợ Bợ u Kợ có nêu thợ c mợ c trên báo Đợ i Hợ c, Huợ , sợ 35-36, cuợ i 1963.

Theo chúng tôi có sợ “thợ lợ ch” nhợ vợ y là do các chúa Nguyợ n phía Đàng Trong, rợ i các vua triợ u Nguyợ n vợ sau, không thợ Hợ mà còn tìm cách triợ tợ hợ uy thợ cợ a Sợ n Thợ n trong tâm lý dân gian. Các vua chúa đã tợ chợ c các trợ n đợ u voi cợ p biết bình đợ ng: nhợ nanh nhợ vuợ tợ cợ p, khợ p mõm đợ cho voi dày. Pierre Poivre trong hợ i ký có kợ chuyợ n chúa Nguyợ n Phúc Khoát tợ chợ c trợ n đợ u voi cợ p nhợ thợ năm 1752 tợ i Cợ n Giợ Viên đợ cho 40 voi tợ n đợ t 18 con cợ p. Tợ c lợ này đợ n 1904 mợ i chợ m đợ t.

Rồi rác phía Bắc có nhiều đụn thóc Thánh Mẫu. Núi bàn thờ thóc ba thóc ng thóc Hò gọi là “hò ban” vì thóc dúi đọt. Xác Đấng lên vai hò là mặt màn khó khăn, căng thóc ng mà chuyên gia Maurice Durand đã mô tả căn cứ. Đấng tác lên vai hò:

“Trùm khăn đỏ (pháo diều) lên đụn, rồi tập trung, lấy tay che mặt, bỗng nhiên thấy hai vai trĩu nặng; con đấng lấy tay xoa mặt, xong chốc tay xuống đọt trong thóc hò ngói, rồi gặm thét. Ngồi tham dùi bút rỗng Thôn Hò đã giáng. Lốp tấc hò rút rỗng vào bát rồi đọt. Con đấng nhúng tay vào, xoa mặt với rỗng u nóng. Nhìn lên đụn thóc, đấng lấy gặm thét. Ngồi dùi mang đụn bó hò ng, đấng đọt hò ng và cấn vào ngấn lùa đang cháy. Sau đó có ngồi mang đụn đĩa đụn lùa và đọt lên. Con đấng cấn vào đĩa sành, mồm miêng đọt đụn lùa, và cấn thóc lốp lúi nhiều lùn. Cho đụn khi cấn tấc yêu cấn u ng, dùi búi diều viếc trĩa và cho thuóc. Cuối cùng Thôn Hò thắng.” [3]

Tranh cặp trong chùa Mía.

Tôi không khí cho vai Thôn Hò, có nhóc đốm sênh phách, đụn ca bài hát chầu văn dùi bút Ngũ Hò luyến văn:

... Trên thóc ng thiên có năm tấc ng hò,

Luyến ng i vùi đọt đụn dân.

Ngồi thúi đọt đọt khoan nhân,

Thanh nhàn tấc tấc sách không lười lười.

Thầy Phọt ng khều đụn vụn gái,

Cặp trong Đạo Mẫu và tín ngưỡng dân gian

Tác Giả: Đäng Tiän

Thứ Ba, 16 Tháng 2 Năm 2010 07:29

Phät ban cho phép đäi uy linh.

Có phen häng đäng thiên đình,

Giäng nänh ra vuät quä tinh bät hän.

Có phen täng xuäng Diäm môn,

Tà ma cũng phäc, Phäm Nhan thu hình.

Xuäng Thäy Tinh các tòa cũng phäc,

Năm ông đäu läi tốt lên non.

(...)

Khi thäi biän ra hä thän,

Hiän ra hä täng nhän tinh sáng läe.

Nhän đäp tät Canh Đän chúng tôi nhäc đän hình täng con Hä trong tâm linh Viät Nam, đã có tä lâu, có lä tä thäi các vua Hùng nhä sä sách đã ghi läi, và hoa văn thäi Đông Sän còn minh chäng. Đä cho chäng tä đäc cä thä và còn häp väi thäi sä, chúng tôi nhäc đän tranh thä nhät là trong đäo thä Thánh Mẫu làm ví dä, vì đây là mät đä tài nhiäu màu säc, còn rän rä bäng chäng hiän hành.

C p trong Đó o M  u và t n ng   ng dân gian

T  c Gi  : Đ ng Ti n

Th   Ba, 16 Th  ng 2 Năm 2010 07:29

Nh ng m c đ ch ch nh l  k  chuy n Ông Ba M  i.

Vui chơi ngày T t.

Riêng cho Ng  i Vi t

Paris, 12 th ng 2 n m 2010